

עלוך שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת תולדות

מאצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תפלתו של יצחק חסרה משנות אביו

"ויעתר לו ה'" (סו)

"ויעתר לו" - נתפצר ונתפסי ונתפתה לו" (רש"י). מדוע הצריך יצחק להתפלל ולהפציר כל כך?

באר זאת אחד מן המגידים: הנה אמרו חכמינו זכונם לברכה (בר"ט ג) כי הקדוש ברוך הוא החסיר מתניו של אברהם אבינו חמש שנים, כדי שלא יראה בחייו את נכדו עשו ויצא לתרבות רעה.

לאור זאת נמצא כי אלו היתה לידתם של יעקב ועשו מתעעבת למשך חמש שנים נוספות, לא היה הקדוש ברוך הוא צריך לחסר משנותיו של אברהם כלל, שהרי עשו לא היה יוצא לתרבות רעה בחייו. לפיכך מובן מדוע הצריך יצחק להפציר כל כך עד שנגערת לו ה'.

כשנאמרו הדברים בפני הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, הסכים עם הדברים ואף הוסיף על אתר ואמר כי רמז יש להם מלשון הכתוב, שכן המלים "ויעתר לו ה'" הן בגימטריה: 'חמש שנים'.

פרס חמד

יצחק נשא תפלות בעשר

"ויעתר יצחק לה" (כה כא)

במדבר (בר"ט ג) הובאו דברי רבי יוחנן שדרש את לשון "ויעתר": "ששפך תפלות בעשר" (עתי' הוא עשירי בלשון ארמית, ראה אנקלוס לעיל י"ג). לכאורה יש להבין, מהי התועלת ברבי תפלות, הלא כבר שנינו (ברכות ה"ב): "אחד הפרכה ואחד המטעיט ובלבד שיכון לבו לשמים"?

תרגו רבי אליהו מויסקיט, מתלמידי הרבי מקוצק, בספרו 'אזור אלהי': כונת רבי יוחנן היתה שנגש יצחק אבינו את כל תפלותיו מתוך תחושה שכביכול עשיר הוא ואינו חסר מאומה. וזאת כדי שחלילה לא יתפרש מהו שיש בקרבו תרעמת כלפי מעלה על שלא זכה להפקד בבנים.

באופן נוסף באר זאת בספר 'נחלת יעקב יהושע':

יצחק נשא את תפלתו 'לנכח אשתו', כלומר: בעבור אשתו למען כבודו, וכיון שאמרו חכמים (בבא מציעא נ"א): 'לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו', לפיכך אמר רבי יוחנן שיצחק נשא תפלות 'בעשר', כלומר שהתעשר בזכות תפלותיו על אשתו.

יצחק ורבקה לא ידעו להיכן לפנות בתפלתם

"לנכח אשתו" (סו)

"לנכח אשתו" - זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת" (רש"י).

מדוע הצרכו יצחק ורבקה להתפלל בשתי זוויות שונות?

בספר הקדמון 'מים חיים' (דהרופוט'ה ת"ט) באר זאת הגאון רבי חיים הלוי הורוויץ בשם זמנו רבי פינחס זצ"ל:

במסכת בבא בתרא (כה א) אמרו חכמינו זכונם לברכה שעלינו להזיזין טובה לאבותינו על שהודיענו לאיזו מארבע רוחות השמים יש לפנות בשעת התפלה - לרוח מזרחית. מעתה יש לבאר: יצחק ורבקה שעדו לא ידעו לאיזה צד לפנות בתפלה, בחרו לעמד בשתי זוויות הבית, זה בזוית מזרחית דרומית, וזו בזוית מערבית צפונית, כך ידעו כי בנדאי הפנו את תפלתם לצד שדרכו ראותה היא להתקבל.

תפלת 'קום פורקו'

"פי עקרה הוא" (כה כא)

"אמר רבי יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של צדיקים" (בבבא סד א).

בדרך צחות באר זאת בעל 'תפארת שלמה' מראדומסק:

בדרך השבע הטרחה הפרוה בגדול הילדים עלולה להפריע לאדם בעבודת ה'. לפיכך, מאחר שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתם של צדיקים, ורצונו שתפלתם תהיה בישוב הדעת ובמתנות, לכן מעל מהם פרי בטן.

הוסיף ובאר 'תפארת שלמה' שמחמת סבה זו מבקשים אנו בתפלת 'קום פורקו': 'ורעא תיא וקמא, ורעא די לא פסוק ודי לא יבטול מפתגמי אוריתא' - שזכה שצאצאיו יהיו בריאים ושלמים ולא יאבד להם צער ונזק, וכן לא נצטרך להפסיק ולהתבטל בגנים מתוך ומתפלה.

עמל יגיע עד שהגיע גם הוא לזרגותו של אביו. ראוי הוא לכבוד הגדול ביותר.

קבץ 'בשדה ובכרם' עמ' פח

רמז לארבע ברכות המזון

"ויתן לה האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש; יעבדו עמים וישתחוו לה לאמים... ארריך ארו ומברכך ברוך" (כו כה-כט)

במסכת ברכות (מח א) בארו חכמינו זכונם לברכה כי ברכת המזון שאנו אומרים לאחר אכילת פת, מורכבת מארבע ברכות שנתקנו בארבע תקופות שונות בחיי עם ישראל:

את ברכת ה'אן' תקנו משה רבנו על גס ירידת המן במדבר, את ברכת ה'ארץ' תקנו יהושע בכניסתו לארץ ישראל, את ברכת 'בונה ירושלים' תקנו דוד ושלמה בנו בעת כבוש ירושלים מידי ה'בויסים ויבנו בית המקדש, ואת הברכה האחרונה - 'הטוב והמטיב' תקנו חכמי ישראל בתקופת החורבן, בעת שנגזר הרגוי ביתר לקבורה.

בדרך דרוש אמר הגאון רבי זלמן סורוצקין מלוצק, כי לארבע ברכות אלו רמז כאן יצחק אבינו ברוח קדשו:

"ויתן לה האלקים מטל השמים" - רמז לגס ירידת המן שעליה נתקנה ברכת ה'אן', "ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש" - רמז לארץ ישראל שעליה נתקנה ברכת ה'ארץ', "יעבדו עמים וישתחוו לה לאמים" - על כבוש ירושלים ויבנו בית המקדש בעת מלכות דוד ושלמה, "ארריך ארו ומברכך ברוך" - כנגד תקופת הגלות והחורבן שבה נפרה השנתת הקדוש ברוך הוא על עמו ישראל שלא יכלו ויקרתי ורמקנו יצלו, ועליה נתקנה ברכת 'הטוב והמטיב'.

אגונים לתורה

חששו של רבי ירחם

"אולי ימשינו אבי והייתי בעיניו פמתעתע" (כו יב)

רגיל היה המשגיח רבי ירחם הלוי ממיר להאריך בתפלת מוסף של ראש השנה למשך שעות ארוכות. פעם התחבא אחד מבני הישיבה סמוך למקומו מתוך רצון לדעת מה יעשה המשגיח עם סיום תפלתו.

זמן רב חלף עד שסיים המשגיח את תפלתו, וזא הפתע התלמיד לראות את רבו מתישב על מקומו בתשישות ובשברון לב כפשוטו אינו חדל מלמלמל את הפסוק: "אולי ימשינו אבי והייתי בעיניו פמתעתע". למרות גבה קומתו הרוחנית לא הרפה מלב המשגיח החשש פו התערב שמץ של אבק רמאות בתפלתו. ויהי לפלא.

קדשת היום ר"ה עמ' תצה

ההבדל בין צדקה לתפלה

"הקול קול יעקב והימים ימי עשו" (כו כב)

הצדיק רבי יעקב יוסף מפולנאה בעל 'תולדות יעקב יוסף' דרש את הכתוב כך:

העוסק בתפלה (קול) צריך לעשות זאת לשם שמים בבחינת 'קול יעקב', אולם הנותן צדקה (הימים), אף אם עשה את המצוה שלא לשמה בבחינת 'ימי עשו' עשוי עולם לרצון לפני ה'.

חסידים מספרים ח"ג עמ' 871

סגלה נדירה ומיוחדת לשמירה מרבנו המהרש"א זי"ע

(נלבי"ע ה' בכסלו שצ"ב)

"לוא הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים..."

(ישעיהו מח יח)

"למצותי" מלשון צות וחבורה, ויהיה פרושו: "לוא הקשבת" - שהיית ממתין ומקשיב לענות אמן על כל ברכה שתשמע מהברך צות לך בבית הכנסת, יהיה שכרך כנהר שלום..."

(לשון המהרש"א ח"א ברכות א ו)

בימים אלו, שבהם בלנו זקוקים לשמירה -

נקבל על עצמנו לומר ברכות השחר בחברותא בבית הכנסת, וכך נזכה לברכה: "ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים". אמן.

